

Constantinos Simitis

Από: "Ioannis Kalogirou" <ycaloghi@mail.ntua.gr>
Προς: <csimitis@otenet.gr>
Αποστολή: Τετάρτη, 9 Φεβρουαρίου 2005 12:13 μμ
Επισύναψη: ΚιΠΚΣ9.2.2005.doc
Θέμα: Κείμενο για Κοινωνία της Πληροφορίας από Γιάννη Καλογήρου

Αγαπητή κυρία Πλευράκη,
σας στέλνω το κείμενο που μου είχε ζητήσει ο Πρόεδρος. Το κείμενο, μου βγήκε δυστυχώς πολύ μεγαλύτερο σε έκταση.
Είμαι στη διάθεση του Προέδρου για ότι χρειαστεί σχετικά.
Με εκτίμηση και πολλούς χαιρετισμούς και σε σας και στον Πρόεδρο
Γιάννης Καλογήρου
Υσ: φεύγω το μεσημέρι για Βρυξέλλες και θα είμαι πάλι διαθέσιμος την Παρασκευή 11/2/2005.

Η Κοινωνία της Πληροφορίας στην Ελλάδα: Μια όψη του δύσκολου εκσυγχρονισμού της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας

1. Κοινωνία της Πληροφορίας: Ένας εν εξελίξει διεθνής μετασχηματισμός

Η σύγκλιση των τεχνολογιών της πληροφορικής, των τηλεπικοινωνιών και του Ίντερνετ έχει συγκροτήσει μια δέσμη νέων τεχνολογιών, που συνοπτικά έχει αποκληθεί «Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)» και αποτελεί το τεχνολογικό υπόβαθρο ενός μείζονος εν εξελίξει μετασχηματισμού που αναδύθηκε στη δεκαετία του 1990, αρχικά στις ΗΠΑ και εν συνεχεία και στις άλλες ανεπτυγμένες χώρες.

Ο μετασχηματισμός αυτός έχει σηματοδοτηθεί με διάφορους όρους όπως «Κοινωνία της Πληροφορίας», «νέα οικονομία» ή «οικονομία της γνώσης». Πιο συγκεκριμένα, η χρήση του όρου «Κοινωνία της Πληροφορίας» έχει στενότερη και αμεσότερη αναφορά στην εν γένει αξιοποίηση των τεχνολογιών που συνδέονται με τη μετάδοση και την αξιοποίηση της πληροφορίας. Ο όρος «νέα οικονομία» χρησιμοποιήθηκε ιδίως στις ΗΠΑ την περίοδο της χρηματιστηριακής έκρηξης και των νέων εταιρειών του Ίντερνετ. Τέλος, η έννοια της «οικονομίας της γνώσης» χρησιμοποιείται ιδίως στην Ευρώπη (αιχμή της στρατηγικής της Λισσαβόνας). Εμπεριέχει ένα βαθύτερο και ευρύτερο περιεχόμενο, καθώς αναφέρεται στην αυξανόμενη σημασία της γνώσης στην οικονομία και την κοινωνία. Η εξέλιξη αυτή διευκολύνεται από την εκτεταμένη χρήση - τουλάχιστον στον αναπτυγμένο κόσμο - της πληροφορικής και του Ίντερνετ που επιτρέπουν την κωδικοποίηση, την αποθήκευση και τη διάχυση της γνώσης σε πρωτόγνωρες διαστάσεις.

Τα τελευταία δέκα-δεκαπέντε χρόνια έχουν σημειωθεί δραστικές αλλαγές στη διάδοση και τον ρόλο των τεχνολογιών αυτών στην οικονομία και την κοινωνία - σε διεθνές επίπεδο. Οι πιο σημαντικές από αυτές είναι ο μετασχηματισμός των εθνικών τηλεπικοινωνιακών υποδομών σε ένα «δίκτυο πολλών συνεργαζομένων δικτύων διαφορετικών τεχνολογιών» σε συνδυασμό με τη σταδιακή εισαγωγή του ανταγωνισμού στη λειτουργία του τηλεπικοινωνιακού τομέα της οικονομίας, η ορμητική είσοδος του Ίντερνετ (που από 2 εκατομμύρια. χρήστες παγκοσμίως το 1993, προσεγγίζει σήμερα το 1 δισεκατομμύριο χρήστες) και της κινητής τηλεφωνίας που ξεπέρασε ήδη το 1 δισεκατομμύριο χρήστες παγκοσμίως.

Εξάλλου, οι τεχνολογίες αυτές έχουν ορισμένα κρίσιμα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που προκαλούν θεμελιώδεις αλλαγές στη διάρθρωση της οικονομίας και της κοινωνίας.

Πρώτον, έχουν παγκόσμια εμβέλεια. Η χρήση τους δημιουργεί παγκόσμιες διασυνδέσεις. Διευκολύνει την επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο ανεξαρτήτως γεωγραφικής απόστασης.

Δεύτερον, είναι τεχνολογίες υποδομής. Έχουν δηλαδή καθολική εφαρμογή σε όλους τους κλάδους - ακόμη και στους πιο παραδοσιακούς - σε όλους τους τομείς, σε όλους τους οργανισμούς και σε όλες τις επιχειρήσεις.

Τρίτον, είναι ανατρεπτικές και αποδιαρθρωτικές, επειδή αλλάζουν τους τρόπους οργάνωσης της εργασίας, τα επιχειρηματικά και διοικητικά μοντέλα, καθώς και το προφίλ των αναγκαίων δεξιοτήτων.

Τέταρτον, διευκολύνουν και εντατικοποιούν την κωδικοποίηση της γνώσης, την ανταλλαγή πληροφοριών, τη διανομή και τη κοινή πρόσβαση και αξιοποίηση της γνώσης.

Τέλος, επιτρέπουν σε χώρες που υστερούν στη διαδικασία τεχνολογικής και οικονομικής ανάπτυξης να ξεπεράσουν στάδια εξέλιξης και να κόψουν δρόμο - κερδίζοντας τεχνολογικό και οικονομικό «έδαφος» ως προς τις προπορευόμενες.

Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι τεχνολογίες της πληροφορικής των επικοινωνιών, ούτε αυτόματα είναι ούτε πλήρης. Ένα μέρος της δέσμης των τεχνολογιών αυτών - ιδίως η πληροφορική και το Ίντερνετ - δεν είναι ακόμη επαρκώς φιλικό προς τον απλό χρήστη, με αποτέλεσμα να αξιοποιείται μόλις ένα τμήμα των τεχνικών δυνατοτήτων που προσφέρουν. Επιπροσθέτως, η δυσκολία πολλών συμβατικών τηλεπικοινωνιακών οργανισμών να παρακολουθήσουν και να προσαρμοστούν στις αλλαγές της τηλεπικοινωνιακής αγοράς, επιβραδύνει σε ορισμένες περιπτώσεις τη διάχυση και την αξιοποίηση ορισμένων τεχνολογικών καινοτομιών. Η αργή διάδοση της δυνατότητας ευρυζωνικής πρόσβασης στη χώρα μας μπορεί να αποδοθεί σε δυσκαμψίες αυτού του τύπου.

Τέλος, η διείσδυση και η αξιοποίηση των τεχνολογιών αυτών δεν είναι ισόρροπη. Δεν δημιουργούνται μόνον νέες δυνατότητες και ευκαιρίες, αλλά και νέοι αποκλεισμοί - τόσο στο εσωτερικό μιας κοινωνίας όσο και μεταξύ επιχειρήσεων, χωρών και ευρύτερων γεωγραφικών περιοχών του κόσμου.

2. Η ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας: Μια σημαντική πτυχή του Εκσυγχρονισμού της Κοινωνίας

Η ανάπτυξη και η αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορικής των Επικοινωνιών και του Διαδικτύου συνδέεται στενά με την οικονομική μεγέθυνση, τον εκσυγχρονισμό και τη μεταρρύθμιση της κοινωνίας.

Οι τεχνολογίες της πληροφορικής και των επικοινωνιών ασκούν σημαντικές άμεσες και έμμεσες επιδράσεις στην οικονομική ανάπτυξη. Πρώτον, ο ίδιος ο διευρυμένος κλάδος οικονομικής δραστηριότητας που αναφέρεται στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών πληροφορικής και επικοινωνιών συνεισφέρει σημαντικά στον σχηματισμό του ΑΕΠ κάθε αναπτυγμένης οικονομίας. Δεύτερον, η χρήση των τεχνολογιών αυτών από όλους τους κλάδους και τομείς δραστηριότητας της οικονομίας δημιουργεί οφέλη παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας για το σύνολο της οικονομίας. Τρίτον, έχει πια διαπιστωθεί και εμπειρικά ότι υπάρχει

διακριτή αύξηση του εθνικού προϊόντος που μπορεί να αποδοθεί στις τεχνολογίες αυτές.

Γενικότερα, η αξιοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορικής, των προωθημένων τηλεπικοινωνιών και του Ίντερνετ βρίσκεται στην καρδιά κάθε εκσυγχρονιστικού εγχειρήματος της κοινωνίας. Η τεχνολογία, όσο εντυπωσιακή και αν είναι, παραμένει το μέσο. Στην πραγματικότητα, η ανάπτυξη και η ευρεία διάχυση των τεχνολογιών αυτών προϋποθέτει αλλά και προκαλεί μια σειρά από μετασχηματισμούς στην οικονομία, το κράτος και την κοινωνία. Οι μετασχηματισμοί αυτοί - που επηρεάζουν τον τρόπο που εργαζόμαστε, μαθαίνουμε και ζούμε - συγκροτούν την υπό διαμόρφωση Κοινωνία της Πληροφορίας. Η δύναμή της βασίζεται στην αμφίδρομη σχέση της κοινωνίας με την τεχνολογία και στη διεύρυνση της δυνατότητας πρόσβασης και διαχείρισης της γνώσης. Επομένως, η συζήτηση και η πρακτική της αξιοποίησης των τεχνολογιών αυτών αφορά πρωτίστως την κοινωνία. Η δημιουργία της Κοινωνίας της Πληροφορίας δεν περιορίζεται στην αναγκαία εισαγωγή τεχνολογικών συστημάτων και την απαραίτητη ανάπτυξη των τεχνολογικών υποδομών, αλλά συνδέεται με την ουσιαστική αξιοποίησή τους στις λειτουργίες της οικονομίας και της κοινωνίας. Ακόμη περισσότερο δε, δεν μπορεί να συρρικνωθεί στην απλή εμφύτευση πληροφοριακών συστημάτων στη δημόσια διοίκηση, στις επιχειρήσεις και στους άλλους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής.

Άλλωστε, η εισαγωγή των τεχνολογιών αυτών δεν οδηγεί αυτομάτως στην αύξηση της παραγωγικότητας και τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών. Συνήθως, απαιτούνται **συμπληρωματικές συνοδευτικές αλλαγές**, που θα πρέπει να προηγηθούν ή/ και να ακολουθήσουν. Πρόκειται για θεσμικές, οργανωτικές και διοικητικές αλλαγές στο κράτος και τους οργανισμούς και για αλλαγές στην οργάνωση της εργασίας και της επιχείρησης. Και **κυρίως** για αλλαγές στις νοοτροπίες και τις συμπεριφορές. Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι αλλαγές στον **τρόπο εργασίας** και γενικότερα στις **αντιλήψεις** που επικρατούν στην κοινωνία σχετικά με την τεχνολογία και την οργάνωση γενικότερα.

Ειδικότερα στη χώρα μας - όπως έχουν δείξει και οι σχετικές έρευνες - οι άνθρωποι άνω των 40 ετών ή οι άνθρωποι με χαμηλότερο εισόδημα ή χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο δυσκολεύονται ή/ και δεν κρίνουν αναγκαία την εξοικείωσή τους με τις τεχνολογίες αυτές. Η κατάσταση αυτή είτε είναι εκδήλωση ενός φαινομένου διάχυτης **τεχνοφοβίας**, είτε μιας (εν πολλοίς δικαιολογημένης) αρχικής επιφυλακτικής θεώρησης - που βλέπει την εισαγωγή των τεχνολογιών αυτών ως πρόσθετο μπελά παρά ως μέσο επίλυσης προβλημάτων - είτε τέλος, άγνοιας των ωφελειών που μπορούν να αντληθούν. Η πραγματικότητα αυτή επηρεάζει αρνητικά τη διάχυση των τεχνολογιών αυτών - ιδίως στη δημόσια διοίκηση και στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις που αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία του ελληνικού επιχειρηματικού ιστού. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η Κοινωνία της Πληροφορίας είναι πρώτα από όλα **Κοινωνία**. Η τεχνολογία είναι ίσως το εντυπωσιακό στοιχείο της υπόθεσης αλλά δεν παύει να είναι ένα εργαλείο. Οι **συνειδητοποιημένοι και ενεργοποιημένοι χρήστες** αποτελούν σε τελευταία ανάλυση το κλειδί της επιτυχίας της, ενώ οι **τεχνοφοβικοί και αποθαρρυνμένοι χρήστες** το μεγάλο εμπόδιο.

3. Το Πρόγραμμα για την Κοινωνία της Πληροφορίας: Ένα μεγάλο και συνολικό σχέδιο για την αξιοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορικής, των επικοινωνιών και του Ίντερνετ από την ελληνική οικονομία και κοινωνία

Ήδη, στο πλαίσιο του Β' ΚΠΣ, προωθήθηκαν επιμέρους σημαντικές παρεμβάσεις για την αξιοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών στη χώρα μας. Η δημιουργία ορισμένων πληροφοριακών συστημάτων στη δημόσια διοίκηση μέσω του προγράμματος «Κλεισθένης» και ειδικότερα του συστήματος TAXIS για τη φορολογία, η ψηφιοποίηση των τηλεπικοινωνιών υποδομών της χώρας με την εγκατάσταση 6500 χιλιομέτρων οπτικών ινών και η συγκρότηση του Εθνικού Δικτύου Έρευνας και Τεχνολογίας (ΕΔΕΤ) είναι ίσως οι σημαντικότερες δράσεις που τέθηκαν εν κινήσει. Η συγκρότηση του ΕΔΕΤ ήταν αναμφίβολα μια σημαντικότερη επιλογή στρατηγικού χαρακτήρα, καθώς από την ίδρυσή του (αρχικά ως έργο της ΓΓΕΤ το 1994, επί υπουργίας Κ. Σημίτη και γραμματείας Ν. Χριστοδουλάκη) πέτυχε την ηλεκτρονική διασύνδεση της ελληνικής ακαδημαϊκής, ερευνητικής και εκπαιδευτικής κοινότητας, αλλά και τη διεθνή διασύνδεσή της μέσω του πανευρωπαϊκού ερευνητικού δικτύου GEANT.

Ήδη όμως από τα μέσα της δεκαετίας του '90 και υπό την πίεση των ευρωπαϊκών εξελίξεων, άρχισε να ωριμάζει η ανάγκη μιας συνολικής στρατηγικής για την ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας στη χώρα μας. Η πρώτη προσπάθεια επιχειρείται από το ΥΒΕΤ στις αρχές του 1995 - επί υπουργίας Κ.Σημίτη - με τη διαμόρφωση ενός γενικού κειμένου-πλαισίου: «Η ελληνική στρατηγική στην Κοινωνία της Πληροφορίας: Εργαλείο για την Απασχόληση, την Ανάπτυξη και την Ποιότητα Ζωής». Το κείμενο αυτό έθετε μακροχρόνιους στόχους, προσδιόριζε ορόσημα και περιοχές δράσης καθώς και κατανομή ρόλων μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, ενώ πρότεινε μια δέσμη εννέα δράσεων.

Όταν ο Κ. Σημίτης ανέλαβε την πρωθυπουργία προώθησε (ιδιαίτερα από το 1998) την ιδέα της διαμόρφωσης ενός συνολικού λεπτομερούς σχεδίου για την αξιοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών από την ελληνική οικονομία και κοινωνία. Διατυπώθηκε τότε ένα εκτεταμένο κείμενο στρατηγικής, το οποίο εγκρίθηκε από την κυβερνητική επιτροπή το 1999. Επί τη βάση της στρατηγικής αυτής, καταρτίστηκε (υπό την εποπτεία του Γραφείου του Πρωθυπουργού και με τη συνεργασία όλων των υπουργείων, των επιστημονικών δυνάμεων, των επιχειρηματικών και κοινωνικών φορέων) ένα ξεχωριστό και διακριτό συνολικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για την Κοινωνία της Πληροφορίας. Η κυβέρνηση πέτυχε να το συγχρηματοδοτήσει με την Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ. Το Πρόγραμμα αυτό είναι ένα από τα μεγαλύτερα συνεκτικά εθνικά προγράμματα στον ευρωπαϊκό χώρο, συνολικού προϋπολογισμού 2.84 δισεκατομμυρίων ευρώ. Για το Πρόγραμμα αυτό εξασφαλίστηκε κοινοτική χρηματοδότηση ύψους 1.7 δισεκατομμυρίων ευρώ, ενώ προβλέφθηκε να αντληθεί και ιδιωτική συμμετοχή ύψους 569.5 εκατ. ευρώ. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Κοινωνίας της Πληροφορίας είναι ένα πολύπλοκο, καινοτόμο, διατομεακό και διακυβερνητικό οριζόντιο Πρόγραμμα, που αποτελεί μια «μικρογραφία του Γ' ΚΠΣ»

και η εφαρμογή του αποτυπώνει όλες τις δυσκολίες του τεχνολογικού, θεσμικού και διοικητικού εκσυγχρονισμού της χώρας. Έχει τέσσερεις μεγάλους άξονες παρέμβασης: την παιδεία - πολιτισμό, την εξυπηρέτηση του πολίτη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, την ανάπτυξη και την απασχόληση στην ψηφιακή οικονομία και την ανάπτυξη των σύγχρονων τηλεπικοινωνιακών υποδομών και υπηρεσιών.

Ο βασικός σκοπός του Προγράμματος είναι να δημιουργήσει μια **κρίσιμη μάζα** πληροφοριακών συστημάτων, δικτυακών υποδομών, ηλεκτρονικά παρεχόμενων υπηρεσιών, ψηφιακού περιεχομένου και κυρίως **χρηστών** που θα προκαλέσει πολλαπλασιαστικές επιδράσεις ως προς την αξιοποίηση των τεχνολογιών αυτών και θα δημιουργήσει πρόσθετη ζήτηση στην ελληνική αγορά. Η βασική λογική του Προγράμματος μπορεί να συνοψιστεί ως εξής: επιχειρείται μιας **μεγάλης κλίμακας συγκροτημένη δημόσια παρέμβαση** που θα ενεργοποιήσει σταδιακά μια **κοινωνική δυναμική** (π.χ. οι γονείς που βλέπουν το Ίντερνέτ και τους υπολογιστές να μπαίνουν στα σχολεία, επενδύουν και στην πληροφορική στο σπίτι) και μια **αντίστοιχη δυναμική στην αγορά** (π.χ. για την παροχή πρόσθετων αναβαθμισμένων υπηρεσιών ή καλύτερες υπηρεσίες τεχνικής υποστήριξης ή καλύτερες εφαρμογές). Για την υλοποίηση του προγράμματος διαμορφώνονται συν τω χρόνω εξειδικευμένες επιμέρους στρατηγικές, συγκροτούνται μηχανισμοί υλοποίησης (θεσμικοί και επιχειρησιακοί), ενώ επιδιώκεται η κινητοποίηση της δημόσιας διοίκησης, του κόσμου της τεχνολογίας και των επιχειρήσεων, καθώς και η διαμόρφωση δικτύων εμπειρογνομόνων και ενδιαφερομένων πολιτών για την προώθηση της Κοινωνίας της Πληροφορίας στη χώρα μας.

Στο πλαίσιο της γενικής στρατηγικής για τη δημιουργία της «Κοινωνίας της Πληροφορίας για όλους» εκπονήθηκε σταδιακά μια **δέσμη εξειδικευμένων στρατηγικών** για επιμέρους πτυχές της - για τη διαμόρφωση των οποίων, έγιναν ευρείας κλίμακας διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους. Οι σημαντικότερες από αυτές αναφέρονται:

- στην **καθολική πρόσβαση** στην Κοινωνία της Πληροφορίας των ατόμων με αναπηρία καθώς και άλλων ευπαθών ομάδων,
- στην **ευρυζωνική πρόσβαση**, που κατέληξε σε ένα μεγάλο σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη ευρυζωνικών υποδομών και υπηρεσιών στη χώρα μας. Η στρατηγική αυτή σχολιάστηκε πολύ θετικά από τον αρμόδιο επίτροπο Likaanen.
- στην είσοδο και λειτουργία των **μικρομεσαίων επιχειρήσεων** στην ψηφιακή οικονομία.
- στην ανάπτυξη των **γεωγραφικών πληροφοριακών συστημάτων**,
- στη συμμετοχή του επιστημονικού δυναμικού της χώρας στην ανάπτυξη και αξιοποίηση των **υπερ-υπολογιστικών συστημάτων (grids)** που αποτελούν τη βάση της μελλοντικής οικουμενικής ηλεκτρονικής δικτυακής υποδομής,
- στην ανάπτυξη και τη διεύρυνση της χρήσης του **ελεύθερου λογισμικού** και του **λογισμικού ανοιχτού κώδικα**, που η προώθησή του επιτρέπει τη μείωση του κόστους και τη διεύρυνση της χρήσης της πληροφορικής και αποτελεί προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και άλλων χωρών όπως η Βραζιλία.
- στη διασφάλιση της **διαλειτουργικότητας** των πληροφοριακών συστημάτων με τη δημιουργία **ελληνικού πλαισίου διαλειτουργικότητας**, που επιτρέπει την επικοινωνία και τη διασυνδεδεμένη συλλειτουργία συστημάτων - ιδίως

στη δημόσια διοίκηση - που έχουν διαφορετικά τεχνικά γνώσματα και έχουν δημιουργηθεί σε διαφορετικές χρονικές περιόδους. Κατ' αυτό τον τρόπο, αποτρέπεται, κάθε φορά, το ξήλωμα υφισταμένων συστημάτων.

- στην αναζήτηση εναλλακτικών σχημάτων υλοποίησης έργων πληροφορικής, όπως η **ανάθεση εργασιών και υπηρεσιών σε εξωτερικούς παρόχους (outsourcing)**.

Για την υλοποίηση του Προγράμματος συγκροτήθηκαν σταδιακά **ειδικοί μηχανισμοί** όπως:

- η **Ειδική Γραμματεία για την Κοινωνία της Πληροφορίας** στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, που είχε τη συνολική συντονιστική ευθύνη της διαχείρισης του Προγράμματος,
- η εξειδικευμένη εταιρεία του Δημοσίου **«Κοινωνία της Πληροφορίας ΑΕ»**, με σκοπό την τεχνική και διαδικαστική υποστήριξη φορέων του δημοσίου τομέα, προκειμένου να υλοποιήσουν ταχύτερα και αποδοτικότερα έργα του Προγράμματος,
- **ειδικές ομάδες έργου ή γραφεία** της Κοινωνίας της Πληροφορίας σε κάθε υπουργείο,
- το **Παρατηρητήριο** για την Κοινωνία της Πληροφορίας, ως ένας έγκυρος **δημόσιος εκτιμητής** της πορείας ανάπτυξής της στη χώρα μας.

ενώ προωθήθηκε η θεσμική διεύρυνση του αντικειμένου της Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Διοίκησης, με την προσθήκη και στον τίτλο της του όρου **«ηλεκτρονική διακυβέρνηση»**.

Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει να γίνει σε έναν από τους πιο επιτυχημένους στη χώρα μας μηχανισμούς διαβούλευσης και παραγωγής δημόσιας πολιτικής. Πρόκειται για το **"e-business forum"** που δημιουργήθηκε το **2000**, ως ένας διαρκής και ευέλικτος μηχανισμός διαβούλευσης της Πολιτείας με τον επιχειρηματικό και τον ακαδημαϊκό κόσμο, με τους κοινωνικούς και επαγγελματικούς φορείς, με αντικείμενο την παραγωγή θέσεων και προτάσεων για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στη νέα ψηφιακή οικονομία και την υποστήριξη της ηλεκτρονικής επιχειρηματικότητας. Το **e-business forum**, έχει κινητοποιήσει έως σήμερα σε εθελοντική βάση περίπου 800 εμπειρογνώμονες (μέσω των ομάδων εργασίας που συγκροτεί) και έχει παράγει **40 πορίσματα** για γενικότερα και ειδικότερα θέματα σχετικά με την αξιοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορικής και των επικοινωνιών ειδικότερα από τις επιχειρήσεις. Το **e-business forum** αναγνωρίστηκε το **2002** από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ως **βέλτιστη πρακτική** για τη διαμόρφωση δημόσιας πολιτικής σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης, ότι για τη συστηματική και διαχρονική παρακολούθηση των εξελίξεων θεσμοθετήθηκαν - αρχίζοντας από το 2001 - **τρεις ετήσιες εθνικές έρευνες** για τη χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών από τον γενικό πληθυσμό, τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τις μεγαλύτερες ελληνικές επιχειρήσεις, καθώς και μια περιοδική διερεύνηση της **στρατηγικής προοπτικής του κλάδου της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών**.

Τέλος, αναπτύχθηκε ένα **ανθρώπινο πανελλαδικό δίκτυο** - οι ψηφιακοί ή ηλεκτρονικοί ακτιβιστές (e-ακτιβιστές) - για τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων πολιτών στην οικοδόμηση μιας καθολικά προσβάσιμης Κοινωνίας της Πληροφορίας.

Γενικότερα, η κυβέρνηση αποσαφήνισε ότι θεωρεί προϋπόθεση για την επιτυχή υλοποίηση του Προγράμματος τη διαμόρφωση ενός **πλαισίου μιας μεγάλης προγραμματικής συνεννόησης** μεταξύ του **δημοσίου τομέα** και του **κόσμου των επιχειρήσεων** και της **τεχνολογίας** για την **επιτάχυνση** της ανάπτυξης της ψηφιακής οικονομίας ως **καταλύτη** για την πραγματική σύγκλιση. Η συνεννόηση αυτή απαιτεί ένα σύνολο αμοιβαίων **δεσμεύσεων** και **πρωτοβουλιών** με στόχο την αναγκαία **εγρήγορση** και την απαραίτητη **κινητοποίηση** όλων.

4. Η μεγάλη εικόνα: Η εξέλιξη της πρόσβασης και της χρήσης των τεχνολογιών της πληροφορικής και των επικοινωνιών

Στις αρχές της δεκαετίας του '90, το τεχνολογικό επίπεδο και η ποιότητα των παρεχομένων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών ήταν - γενικά - πολύ χαμηλή. Το πιο χαρακτηριστικό και ορατό στους πολίτες αρνητικό γνώρισμα, ήταν ο μεγάλος κατάλογος αναμονής για μια νέα σύνδεση στη συμβατική σταθερή τηλεφωνία (πάνω από 1 εκατομμύριο αιτήματα). Σταδιακά, ολοκληρώθηκε ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός και η αναβάθμιση των τηλεπικοινωνιακών υποδομών (με την ψηφιοποίηση του δικτύου) και υπηρεσιών της χώρας (σταθερή τηλεφωνία, κινητή τηλεφωνία, υπηρεσίες μετάδοσης δεδομένων σε υψηλές ταχύτητες, ψηφιακή δορυφορική τηλεόραση) που προσέγγισαν ένα επίπεδο συγκρίσιμο με το μέσο ευρωπαϊκό. Παράλληλα, προωθήθηκε η θεσμική προσαρμογή του τηλεπικοινωνιακού καθεστώτος στα ευρωπαϊκά δεδομένα με την εισαγωγή του ανταγωνισμού, ενώ υιοθετήθηκε η σταδιακή μετοχοποίηση του ΟΤΕ. Ακόμη, στηρίχθηκε η λειτουργία της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών - και στην πορεία και Ταχυδρομείων - ως της ρυθμιστικής αρχής της νέας τηλεπικοινωνιακής αγοράς.

Όμως, σημαντική υστέρηση παρατηρείται στην ανάπτυξη των ευρυζωνικών υποδομών και υπηρεσιών. Η διάδοση των ευρυζωνικών υπηρεσιών - με εξαίρεση τον πανεπιστημιακό χώρο - είναι ακόμη στα σπάργαλα και βρίσκεται σε μεγάλη απόσταση από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Παρά τις επανειλημμένες κυβερνητικές παρεμβάσεις για τη μείωση των τιμών του A-DSL, οι τιμές, η προσφερόμενη ταχύτητα και η διαθεσιμότητα παραμένουν σε επίπεδα που δεν είναι συγκρίσιμα με τις αντίστοιχες υπηρεσίες που διατίθενται στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εξάλλου, παρά την ύπαρξη μιας σαφούς στρατηγικής για την ευρυζωνική πρόσβαση - που έχει επαινεθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή - και ενός διαρθρωμένου πακέτου δράσεων (με διασφαλισμένη χρηματοδότηση από το Πρόγραμμα για την Κοινωνία της Πληροφορίας) για την προώθηση των ευρυζωνικών υποδομών και υπηρεσιών, το όλο εγχείρημα καθυστερεί επικίνδυνα.

Οι δαπάνες για επενδύσεις σε τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα φαίνεται να συγκλίνουν με τον αντίστοιχο μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (από 4% το 1997 σε πάνω από 7% το 2003), με τις

τηλεπικοινωνίες (υπηρεσίες και εξοπλισμός) να κυριαρχούν στην αγορά των νέων τεχνολογιών.

Ειδικότερα, κατά την περίοδο 2000-2003, σημειώθηκε ραγδαία αύξηση της χρήσης της πληροφορικής και του Ίντερνετ μεταξύ των νέων. Η εξέλιξη αυτή δεν φαίνεται να είναι άσχετη με τη **μαζική δημόσια παρέμβαση** σε επενδύσεις και σε κατάρτιση σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, που συμπαρέσυρε και μια πρόσθετη **κοινωνική δυναμική** - η οποία εκδηλώθηκε και με τη σημαντική αύξηση των πωλήσεων προσωπικών υπολογιστών (25% αύξηση το 2003 έναντι του 2002). Οι χρήστες ηλεκτρονικού υπολογιστή ηλικίας 15 έως 65 ετών αυξήθηκαν από **1 στους 10** το 2000 σε **1 στους 3** το 2003. Ταυτόχρονα, οι χρήστες του Διαδικτύου ηλικίας 15 έως 65 ετών αυξήθηκαν - από **1 στους 20** το 2000, σε **1 στους 4** το 2003. Στην ίδια περίοδο, τάση σύγκλισης με το ευρωπαϊκό μέσο επίπεδο (ως προς τη χρήση της πληροφορικής και του Ίντερνετ) εμφανίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις που απασχολούν πάνω από 10 άτομα. Αντιθέτως, πολύ σημαντική υστέρηση εμφανίζουν οι μεγαλύτερες ηλικίες και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις, που το ειδικό βάρος τους - στη χώρα μας σε σύγκριση με το μέσο ευρωπαϊκό επίπεδο - είναι αναλογικά μεγαλύτερο στον συνολικό πληθυσμό των επιχειρήσεων.

Η ηλικία, το μορφωτικό και το εισοδηματικό επίπεδο αποτελούν κατά σειρά τους σημαντικότερους προσδιοριστικούς παράγοντες στη χρήση της πληροφορικής και του Ίντερνετ στη χώρα μας. Η ουσιαστική πρόοδος που σημειώθηκε στην περίοδο 2000-2003 φαίνεται να προσεγγίζει - όπως δείχνει και η έρευνα του 2004 - ορισμένα όρια. Δημιουργούνται δομικά ψηφιακά χάσματα. Ορισμένοι μεγάλοι όγκοι του πληθυσμού (π.χ. οι άνθρωποι μέσης ή μεγαλύτερης ηλικίας, που αποτελούν σημαντικό πια τμήμα του πληθυσμού της χώρας, οι μικροί επιχειρηματίες κ.α.) δυσκολεύονται ή/ και δεν αισθάνονται την ανάγκη να αξιοποιήσουν την πληροφορική και το Ίντερνετ, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Η υπέρβαση των ορίων αυτών απαιτεί μείζονες δημόσιες παρεμβάσεις, καθώς διαπιστώνεται ένα σαφές φαινόμενο «αποτυχίας της αγοράς». Τέτοιου τύπου παρεμβάσεις αποτελούν: το εν εξελίξει σημαντικό πρόγραμμα για τη δικτύωση των πολύ μικρών επιχειρήσεων και την εκπαίδευση των μικρών επιχειρηματιών (προγράμματα «Δικτυωθείτε», «Εκπαιδευθείτε για δικτυωθείτε» και «Δικτυωθείτε plus») καθώς και το πρόγραμμα που σχεδιάστηκε από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ - αλλά δεν φαίνεται να εφαρμόζεται από την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας - για τη μαζική κατάρτιση του ενήλικου πληθυσμού στις βασικές δεξιότητες χρήσης του Ίντερνετ, με την αξιοποίηση (τις απογευματινές ώρες) των εργαστηρίων πληροφορικής των σχολείων, των ΤΕΙ και των ΑΕΙ που λειτουργούν σε όλη τη χώρα.

Αντιθέτως, έχει δημιουργηθεί μια εκρηκτική **δυναμική στη χρήση της κινητής τηλεφωνίας**, που έχει υπερβεί κατά πολύ τις σχετικές προβλέψεις (και τα αντίστοιχα επιχειρηματικά σχέδια που είχαν εκπονηθεί) κατά την εισαγωγή της στις αρχές της δεκαετίας του '90, καθώς και τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Τα κινητά ανά 100 κατοίκους από 2.6 το 1995, έφθασαν τα 85 το 2003 (συμπεριλαμβάνεται και η πολλαπλή κατοχή), καθώς **3 στους 4** πολίτες ηλικίας 15 έως 65 ετών χρησιμοποιούν κινητό. Η ανάθεση και τρίτης άδειας εκμετάλλευσης στην COSMOTE - θυγατρική εταιρεία του ΟΤΕ, που η συμμετοχή του είχε αποκλεισθεί από την κυβέρνηση της ΝΔ - ενδυνάμωσε τον ανταγωνισμό και σε συνδυασμό με μια επιθετική πολιτική μάρκετινγκ των εταιρειών αλλά και ορισμένα ιδιαίτερα ευνοϊκά για την ανάπτυξή της χαρακτηριστικά της ελληνικής κοινωνίας, οδήγησαν σε μια θεαματική διάδοση της

κινητής. Η λειτουργία της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ) συνέβαλε στη σταδιακή ρύθμιση και των σχέσεων κινητής –σταθερής.

Συνολικά, με βάση την παγκόσμια κατάταξη της Διεθνούς Τηλεπικοινωνιακής Ένωσης που έχει προβεί στην πιο έγκυρη και σύνθετη αποτίμηση του επιπέδου της ψηφιακής πρόσβασης 178 χωρών, η Ελλάδα κατετάγη το 2003 στην κορυφή της δεύτερης ομάδας χωρών, που θεωρούνται χώρες με ανώτερη πρόσβαση. Στο ίδιο περίπου επίπεδο κατετάγησαν η Ιρλανδία, η Ισπανία και η Πορτογαλία (από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15). Οι υπόλοιπες 11 χώρες της ΕΕ των 15, μαζί με τις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Ιαπωνία, την Κορέα, την Αυστραλία κ.α., ανήκουν στην πρώτη ομάδα χωρών, που χαρακτηρίζονται ως χώρες με υψηλή πρόσβαση.

5. Τι συγκεκριμένα πετύχαμε: Στη χώρα μας δημιουργήθηκαν νέες δυνατότητες για την αξιοποίηση της πληροφορικής, των σύγχρονων επικοινωνιών και του Ίντερνετ

«Πριν από ένα μήνα βγάλαμε ένα βιβλίο από την Κρήτη. Η κυρία που έγραψε το βιβλίο το διόρθωσε, μία, δύο, τρεις φορές ηλεκτρονικά. Είδε τα δοκίμια του εξωφύλλου, είδε τα πάντα, φτάσαμε στο τελικό κείμενο. Όλα εντάξει. Βγάλαμε το βιβλίο. Δεν την έχουμε δει ποτέ ζωντανά την κυρία αυτή. Μας ευχαρίστησε ξανά από το Ίντερνετ.. Γίναμε φίλοι από το Ίντερνετ. Αλλά και από το εξωτερικό. Μας στείλανε, για παράδειγμα, ένα βιβλίο από το Ισραήλ, το οποίο τυπώθηκε στα ελληνικά, εδώ. Όλες μας οι δοσοληψίες ήταν μεταξύ Λάρισας και Ισραήλ».

Αυτά τα λόγια του ιδιοκτήτη μιας μικρής εκδοτικής επιχείρησης στη Θεσσαλία συμπυκνώνουν μια από τις δυνατότητες που προσφέρει το Πρόγραμμα για την Κοινωνία της Πληροφορίας σε μια μικρή περιφερειακή επιχείρηση. Μέσω της συμμετοχής της στο πρόγραμμα «Δικτυωθείτε» - το μαζικότερο πρόγραμμα στην Ευρώπη για την εξοικείωση των πολύ μικρών επιχειρήσεων με την πληροφορική και το Ίντερνετ - μπόρεσε να διευρύνει τον επιχειρηματικό του ορίζοντα και τα όρια της αγοράς στην οποία δραστηριοποιείται. Γενικότερα, το Πρόγραμμα δίνει την ευκαιρία (με μια δέσμη στοχοθετημένων δράσεων) σε δεκάδες χιλιάδες μικρομεσαίες επιχειρήσεις της χώρας να εξοικειωθούν με τις νέες τεχνολογίες της πληροφορικής και των επικοινωνιών, να τις ενσωματώσουν στις διάφορες επιχειρησιακές λειτουργίες τους και να τις χρησιμοποιήσουν στην καθημερινή επιχειρηματική τους δραστηριότητα.

Αλλά οι δυνατότητες και οι ευκαιρίες που διαμόρφωσε το Πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας» δεν περιορίζονται στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Είναι ιδιαίτερα σημαντικές στο χώρο της εκπαίδευσης και της έρευνας. Καταρχάς, προωθείται η εφαρμοσμένη έρευνα με την ενίσχυση ερευνητικών κοινοπραξιών μεταξύ πανεπιστημίων/ ερευνητικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων. Γενικότερα όμως, διευρύνονται οι δυνατότητες της ακαδημαϊκής, ερευνητικής και εκπαιδευτικής κοινότητας. Σήμερα για παράδειγμα, μέσω της υποδομής του Εθνικού Δικτύου Έρευνας και Τεχνολογίας (ΕΔΕΤ) - που εξυπηρετεί 200 χιλιάδες χρήστες - και του αντίστοιχου δικτύου του ιδρύματός του, ο καθηγητής ή ο ερευνητής σε οποιοδήποτε πανεπιστημιακό ή ερευνητικό ίδρυμα της χώρας έχει τη δυνατότητα να αναρτά τις ηλεκτρονικά τις παραδόσεις του ή να παρουσιάζει την ερευνητική και την εν γένει

δραστηριότητά του (των φοιτητών και των συνεργατών του) σε ειδικά διαμορφωμένους δικτυακούς τόπους. Το ΕΔΕΤ και τα δίκτυα των πανεπιστημίων δίνουν επίσης τη δυνατότητα στους φοιτητές, τους ερευνητές και τους καθηγητές όλων των ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας να έχουν - σε υπερυψηλές ταχύτητες - ηλεκτρονική πρόσβαση στο **ηλεκτρονικό Δίκτυο Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών** και επομένως στα σημαντικότερα επιστημονικά περιοδικά καθώς και σε άλλες πηγές πληροφόρησης και γνώσης, ενώ μπορούν να επικοινωνούν και να συνεργάζονται με την ακαδημαϊκή και ερευνητική κοινότητα σ' όλο τον κόσμο.

Χαρακτηριστικό των διαθέσιμων δυνατοτήτων είναι το παράδειγμα ενός καθηγητή του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου που είχε μόλις έλθει από την Αμερική και συμμετείχε από την Τρίπολη - με **τηλεδιάσκεψη** - στην εξέταση της διατριβής ενός φοιτητή του στο Πανεπιστήμιο της Φλώριδας. Ακόμη, όλα τα πανεπιστημιακά ιδρύματα της χώρας έχουν - ή προβλέπεται να αποκτήσουν άμεσα - υποδομή **τηλεκπαίδευσης**. Πραγματοποιούνται επίσης, σημαντικές επενδύσεις στις δικτυακές υποδομές και υποστηρίζεται η λειτουργία των κέντρων δικτύων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και σε όλη την επικράτεια. Τέλος, το ΕΔΕΤ πρωταγωνιστεί στη **διασύνδεση των ερευνητικών και πανεπιστημιακών ιδρυμάτων της Νοτιοανατολικής Ευρώπης** με το ευρύτερο διευρωπαϊκό δίκτυο μέσω του ελληνικού κόμβου, ενώ συμμετέχει στην ευρωπαϊκή προσπάθεια για την ανάπτυξη και λειτουργία ερευνητικών δικτύων υπερυψηλών ταχυτήτων - ένα τομέα στον οποίο η Ευρώπη έχει ισχυρή διεθνή παρουσία - αλλά και στη διάδοση των τεχνολογιών του Ίντερνετ π.χ. στις πολύ μικρές επιχειρήσεις.

Το **σύνολο των σχολείων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης** (μόλις 17% το 2000) και το 75% των δημοτικών σχολείων (μόλις το 3% το 2000) έχουν διασυνδεθεί με το Διαδίκτυο μέσω του **Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου**. Έτσι, οι μαθητές ενός σχολείου μπορούν να επικοινωνούν ηλεκτρονικά με τους μαθητές άλλων σχολείων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή στις γειτονικές μας χώρες. Δημιουργήθηκαν 7500 εργαστήρια πληροφορικής και εγκαταστάθηκαν περίπου 90000 υπολογιστές. Με άλλα λόγια, βελτιώθηκε δραστικά (στη διάρκεια μιας τριετίας) η σχέση αριθμού μαθητών ανά υπολογιστή και άρα η χώρα μας - στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση - έχει ξεπεράσει το όριο που είχε τεθεί από τη στρατηγική της Λισσαβόνας (12 μαθητές ανά υπολογιστή, έναντι 16). Επιπροσθέτως, **75 χιλιάδες εκπαιδευτικοί** απέκτησαν βασικές και αναβαθμισμένες δεξιότητες στη χρήση της πληροφορικής και του Ίντερνετ.

Τέλος, στη διάρκεια της οκταετίας του εκσυγχρονισμού, οι σχέσεις των πολιτών και των επιχειρήσεων με τη δημόσια διοίκηση - χάρη στο Πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας» αλλά και σε άλλες συναφείς δημόσιες παρεμβάσεις που προηγήθηκαν - απέκτησαν νέες και καλύτερες δυνατότητες επικοινωνίας και εξυπηρέτησης. Έτσι, σήμερα ένας πολίτης ή μια επιχείρηση μπορούν να υποβάλλουν ηλεκτρονικά τη φορολογική τους δήλωση ή την περιοδική εκκαθάριση του ΦΠΑ - μέσω του συστήματος **TAXIS net** - ή μια πρότασή τους σε ένα χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα (όπως έγινε στο πρόγραμμα «Επιχειρείτε Ηλεκτρονικά»). Μπορούν ακόμη να συναλλάσσονται ηλεκτρονικά με το ΙΚΑ και άλλες αρχές. Μπορούν επίσης, να εξυπηρετηθούν από το κεντρικό τους **ΚΕΠ** (Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών) για την έκδοση πιστοποιητικών ή για τη διενέργεια άλλων συναλλαγών με το ελληνικό Δημόσιο. Συνολικότερα, τα ΚΕΠ προσφέρουν ήδη ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Τα ΚΕΠ βέβαια - κατ' αναλογία προς το τραπεζικό

σύστημα - είναι μόνον τα «γκισέ» της δημόσιας διοίκησης και για να ολοκληρωθεί το σύστημα παροχής, σε πραγματικό χρόνο ηλεκτρονικών υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, πρέπει το πανελλαδικό δίκτυο των ΚΕΠ να συμπληρωθεί με ένα διασυνδεδεμένο **σύστημα πληροφοριακής υποδομής υποστήριξης** (back office). Προς τούτο, είναι αναγκαίο:

- να υλοποιηθούν με αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο τα σχεδιασμένα και ήδη ενταγμένα στο Πρόγραμμα νέα **μεγάλα έργα πληροφορικής της δημόσιας διοίκησης**. Και
- να προωθηθεί η **διαλειτουργικότητα** υφισταμένων και νέων συστημάτων πληροφορικής - που έχουν δημιουργηθεί σε διαφορετικές χρονικές περιόδους και με βάση διαφορετικές τεχνικές λύσεις - προκειμένου να γίνει τεχνικά και διοικητικά εφικτή η επικοινωνία των διαφόρων βάσεων δεδομένων του δημοσίου τομέα. Στην προσπάθεια αυτή διαμορφώσαμε ένα **εθνικό πλαίσιο διαλειτουργικότητας** το οποίο θα πρέπει άμεσα να εφαρμοστεί.

Με αυτό τον τρόπο, το ελληνικό κράτος θα πάψει να είναι ένας **απλοϊκός συλλέκτης ακατέργαστων δεδομένων** και θα μετατραπεί σε έναν **ευφυή πάροχο** ηλεκτρονικών υπηρεσιών σε πραγματικό χρόνο. Σημαντικό ρόλο στην ενδυνάμωση της αξιοποίησης της πληροφορικής, των επικοινωνιών και του Ίντερνετ στην ελληνική δημόσια διοίκηση θα παίξει το **Εθνικό Δίκτυο Δημόσιας Διοίκησης «Σύζευξις»**, το οποίο θα διασυνδέσει ηλεκτρονικά περίπου 2000 φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα, στους οποίους θα παρέχει προωθημένες υπηρεσίες. Η δημιουργία του Δικτύου «Σύζευξις» αποτέλεσε **κεντρική επιλογή** του Προγράμματος. Η έναρξη υλοποίησης του σύνθετου αυτού έργου καθυστέρησε για πολλούς λόγους - που συνδέονται με τον τρόπο υλοποίησης των μεγάλων έργων πληροφορικής και επικοινωνιών στη δημόσια διοίκηση. Οι χρονοβόρες διαδικασίες, οι συνεχείς και αδικαιολόγητες ενστάσεις, η μικροκομματική στάση της Νέας Δημοκρατίας ως αντιπολίτευσης (που απείχε από τη Διακομματική Επιτροπή Αξιολόγησης) και η κυβερνητική απραξία στον πρώτο χρόνο διακυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας, επιβάρυναν χρονικά το έργο. Τελικώς, μετά από πολλές ταλαιπωρίες, φαίνεται ότι το σημαντικό αυτό έργο θα αρχίσει να υλοποιείται μέσα στο 2005. Παράλληλα, προωθήθηκε η **δημιουργία οπτικών δακτυλίων** στις 50 μεγαλύτερες πόλεις της χώρας, που θα διασυνδέσουν με σύγχρονες υποδομές τα βασικά δημόσια κτίρια (πανεπιστήμιο, σχολεία, νοσοκομεία, νομαρχία, δημαρχείο κ.α.) και θα επιτρέψουν την αξιοποίησή τους για την παροχή σύγχρονων ευρυζωνικών υπηρεσιών.

Πέρα όμως από τις υποδομές και τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες εξυπηρέτησης των πολιτών και των επιχειρήσεων, ιδιαίτερη σημασία έχει η προσπάθειά μας για την παραγωγή **εγχώριου ψηφιακού περιεχομένου** - με πρώτα απ' όλα την αξιοποίηση του πλούσιου ιστορικού και πολιτισμικού αποθέματος της χώρας. Προωθήσαμε, μετά από διαδικασίες αξιολόγησης, ένα μεγάλο πρόγραμμα ψηφιοποίησης πολιτισμικού και ιστορικού υλικού στο οποίο συμμετέχουν περί τους **300 μη κερδοσκοπικούς πολιτιστικούς φορείς** του κέντρου και της περιφέρειας, ενώ ανάλογο πρόγραμμα προωθήθηκε άμεσα για τις υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού.

6. Η διεθνής παρουσία της χώρας μας

Η χώρα μας στη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου - καθώς και στο πλαίσιο της ελληνικής προεδρίας- συμμετείχε συστηματικά και δραστήρια στη διαμόρφωση της

πρωτοβουλίας e-Europe που αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της στρατηγικής της Λισσαβόνας, στην επεξεργασία επιμέρους πολιτικών για την Κοινωνία της Πληροφορίας και την ψηφιακή οικονομία, στην ανταλλαγή εμπειριών και στην ανάληψη κοινών πρωτοβουλιών. Ιδιαίτερη ήταν η συμβολή της χώρας μας στην ανάπτυξη πολιτικών και σχετικών πρωτοβουλιών για το ηλεκτρονικό επιχειρείν και ειδικότερα για την είσοδο στην ψηφιακή οικονομία των πολύ μικρών επιχειρήσεων, για την ευρυζωνική πρόσβαση, για την ανάπτυξη των προωθημένων ερευνητικών και πανεπιστημιακών δικτύων καθώς και των υπερυπολογιστικών συστημάτων (grids), κατά του ψηφιακού αποκλεισμού, για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, για την κατάρτιση, για τη διαμόρφωση μιας κοινής βάσης συγκρίσιμων δεδομένων για την αποτίμηση της χρήσης των τεχνολογιών της πληροφορικής και του Ίντερνετ από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις κ.α. Συστηματική ήταν, επίσης, και η παρουσία της χώρας μας σε ομάδες εργασίας του ΟΟΣΑ. Σημαντική, τέλος ήταν η ανάθεση το 2003 στην Ελλάδα της έδρας (Κρήτη) του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την ασφάλεια των δικτύων και των πληροφοριακών συστημάτων (ENISA).

7. Οι εκλογές του 2004 και η Ψηφιακή Υπόσχεση του ΠΑΣΟΚ

Τον Δεκέμβριο του 2003, διαμορφώσαμε (ανταποκρινόμενοι στη συμβατική μας υποχρέωση έναντι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αλλά επίσης με βάση την πείρα των πρώτων ετών εφαρμογής του Προγράμματος για την Κοινωνία της Πληροφορίας), μια αναθεωρημένη **στρατηγική πρόταση** για την περίοδο **2004-2008**, την «**Ψηφιακή Υπόσχεση**». Για μια καλύτερη κοινωνία με περισσότερες δυνατότητες για όλους, με την αξιοποίηση της πληροφορικής και του Διαδικτύου». Η πρόταση αυτή δόθηκε για δημόσια διαβούλευση, η οποία όμως ανεστάλη μετά την ανάληψη της διακυβέρνησης της χώρας από τη Νέα Δημοκρατία. Η χώρα, ένα χρόνο μετά, στερείται σήμερα μιας επικαιροποιημένης στρατηγικής για την τετραετία που διανύουμε. Αντ' αυτής η κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι αρχίζει την εκπόνηση μιας στρατηγικής για την περίοδο 2007-2013.

Στη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου, το ΠΑΣΟΚ παρουσίασε μια συγκροτημένη και δεσμευτική πρόταση για την αντιμετώπιση της ψηφιακής πρόκλησης. Την πρόταση αυτή παρουσίασε σε ειδική προεκλογική συγκέντρωση ο Γ. Παπανδρέου ως νέος Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ. Στην πρόταση αυτή, η Νέα Δημοκρατία αντιπαρατέθηκε με ορισμένα αποσπασματικά και ασύνδετα μέτρα για εντυπωσιασμό. Η απουσία στρατηγικής διαπιστώνεται έντονα και στον πρώτο χρόνο της διακυβέρνησής της, που ήταν ένας χαμένος χρόνος και για την ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας στη χώρα μας.

8. Οι εμπλοκές, τα προβλήματα και τα μαθήματα από την ελληνική εμπειρία

Για την κατανόηση των δυσκολιών, των εμπλοκών και των προβλημάτων που αναδεικνύονται κατά την υλοποίηση ενός σύνθετου μεταρρυθμιστικού εγχειρήματος, όπως είναι η οικοδόμηση της «Κοινωνίας της Πληροφορίας για όλους» στη χώρα μας, είναι χρήσιμες δύο αφετηριακές διαπιστώσεις που προκύπτουν από την ιστορική εμπειρία της χώρας μας.

Πρώτη διαπίστωση: Η Ελλάδα είναι γενικώς σε θέση να παρακολουθεί τις τεχνολογικές εξελίξεις, τα κύματα εκσυγχρονισμού και τους μεγάλους μετασχηματισμούς, που ξεκινούν από την καρδιά του αναπτυγμένου κόσμου και εξαπλώνονται στις υπόλοιπες περιοχές του. Δείχνει δηλαδή, **ευκολία πρόσληψης** και δεκτικότητα, συναντά όμως **δυσκολίες στην αφομοίωση** και την **εμβάθυνση** των θεσμικών και τεχνολογικών καινοτομιών. Γι' αυτό και διαδίδεται η ευκολόχρηστη τεχνολογία στην κατανάλωση, όπως συμβαίνει με την κινητή τηλεφωνία.

Διαπίστωση δεύτερη: Στην Ελλάδα έχουμε αποδείξει ότι **μπορούμε να φτιάξουμε σύγχρονους αυτοκινητοδρόμους, γέφυρες, μετρό, αεροδρόμιο και μεγάλα στάδια**, αλλά **δυσκολευόμαστε να αξιοποιήσουμε την πληροφορική στην υγεία** - παρά τους σημαντικούς πόρους που έχουν δαπανηθεί - και **αδυνατούμε να διασυνδέσουμε τα πληροφοριακά συστήματα της δημόσιας διοίκησης** ή να προωθήσουμε την ευρυζωνική πρόσβαση. Την ίδια ώρα βέβαια, υπάρχουν στη χώρα νησίδες υψηλής πληροφοριακής υποδομής, καθώς και πολύ γρήγορα και προωθημένα δίκτυα στα πανεπιστήμια.

Εκτός όμως από τις δύο προηγούμενες διαπιστώσεις (που παραπέμπουν σε ιστορικά διαμορφωμένα γνωρίσματα της ελληνικής κοινωνίας) παρά τη σημαντική πρόοδο που έχει σημειωθεί στη χρήση της πληροφορικής και του Ίντερνετ, **μας λείπει ακόμη η κρίσιμη μάζα** - δηλαδή ένα **επίπεδο χρήσης** που να **υπερβαίνει το 40%** και που να επιτρέπει τη βιωσιμότητα των όποιων εγχειρημάτων γεννά η ίδια η αγορά ή η κοινωνία.

Βασικός μοχλός για την ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας είναι ο ίδιος ο **κλάδος των εταιρειών πληροφορικής και επικοινωνιών**. Ο κλάδος, ακολούθησε την τελευταία δεκαετία, μιαν εντυπωσιακή και άνιση τροχιά ανάπτυξης. Οι εταιρείες κινητής τηλεφωνίας για παράδειγμα έχουν διανύσει και συνεχίζουν να διανύουν μια πολύ επιτυχή πορεία. Οι εταιρείες πληροφορικής και ιδίως όσες ασχολούνται με μεγάλα πληροφοριακά συστήματα βρίσκονται σε μια κρίσιμη στιγμή που αποτελεί σημείο καμπής στην πορεία εξέλιξής τους. Ο κλάδος φαίνεται να διανύει το τέλος μιας εποχής που σηματοδεύτηκε από μια περίοδο ανεδαφικών προσδοκιών εύκολης- σχεδόν αυτόματης- ανέλιξης, που διαψεύστηκαν, σε πολλές περιπτώσεις και για ορισμένα τμήματα του κλάδου με οδυνηρό τρόπο.

Ειδικότερα, οι επιχειρήσεις πληροφορικής, γνώρισαν μια περίοδο «χιμαιρικών προσδοκιών» που τροφοδοτήθηκαν από τη μεγάλη ανάπτυξη της περιόδου 1997-2000, από τις πρωτόγνωρες για τα ελληνικά δεδομένα εξελίξεις στο Χρηματιστήριο και από τις υπερβολικές και ασαφώς τεκμηριωμένες προσδοκίες από το Γ' ΚΠΣ. Η επιδείνωση των διεθνών συνθηκών στον κλάδο, σε συνδυασμό με εγχώριους παράγοντες επιβράδυνσης όπως η ραγδαία πτώση του Χρηματιστηρίου και οι δυσκολίες στην έναρξη και την υλοποίηση των έργων του Γ' ΚΠΣ και ιδίως των μεγάλων έργων πληροφορικής στη δημόσια διοίκηση δεν ήταν δυνατόν να αφήσουν ανεπηρέαστες τις ελληνικές επιχειρήσεις του χώρου.

Σήμερα, φαίνεται να διαμορφώνονται οι όροι για μια νέα εποχή για τον κλάδο, καθώς τείνει- παρά τους δομικούς περιορισμούς που αναφέρονται- να συγκροτηθεί μια κρίσιμη μάζα χρηστών, ενώ το Πρόγραμμα για την Κοινωνία της Πληροφορίας μετά τις νηπιακές του ασθένειες και τις αντικειμενικές δυσκολίες του μπήκε σε μια τροχιά επιτάχυνσης το 2003, που ανακόπηκε- προσωρινά (;) ελπίζουμε- λόγω προεκλογικών, μετεκλογικών, ολυμπιακών και άλλων περισπασμών και αδρανειών. Ακόμη, η

διαφαινόμενη ανάκαμψη του κλάδου σε ευρωπαϊκή κλίμακα και η ωρίμανση του εγχώριου δυναμικού που αρχίζει να συνειδητοποιεί την ανάγκη μιας μακράς πορείας αποτελούν ενθαρρυντικά μηνύματα.

Στο πλαίσιο αυτό, οι επιχειρήσεις του κλάδου οφείλουν να υιοθετήσουν ένα νέο προσανατολισμό, μία νέα στρατηγική ανάπτυξης της οποίας η έμφαση πρέπει να μετατοπιστεί από την τοποθέτηση και την εμφύτευση των πληροφοριακών συστημάτων στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας και στην εξειδικευμένη προσφορά των κατάλληλων προϊόντων / υπηρεσιών με βάση τις πραγματικές ανάγκες των χρηστών. Ο χρήστης πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο της προσοχής του. Ταυτόχρονα η προσπάθεια αυτή πρέπει να συνοδεύεται από προτάσεις για ουσιαστική αλλαγή στον τρόπο οργάνωσης και εργασίας των επιχειρήσεων και των χρηστών σύμφωνα με τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών και όχι με απλή ψηφιοποίηση υφισταμένων αλλά παρωχημένων τρόπων εργασίας και οργάνωσης. Στρατηγικός στόχος πρέπει να είναι η οργανική ενσωμάτωση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών στο σύνολο των οικονομικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και των κοινωνικών λειτουργιών της χώρας.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για την Κοινωνία της Πληροφορίας, που είναι ένα από τα μεγαλύτερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με τους πόρους που διαθέτει αποβλέπει σε αυτήν ακριβώς στη διάχυση και αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών. Σαφώς το Πρόγραμμα δεν αποτελεί δεξαμενή χρημάτων που ενισχύει τα χρηματοοικονομικά προβλήματα του κλάδου που αντιμετώπισε δυσκολίες, άλλωστε και σε διεθνές επίπεδο. Η θετική επίδρασή του στην εγχώρια αγορά πληροφορικής και επικοινωνιών δεν περιορίζεται στη δημιουργία πρωτογενούς ζήτησης με τα έργα και τις επιδοτήσεις που αυτό υλοποιεί. Αντίθετα, αυτά τα έργα έχουν στόχο μέσω της δημιουργίας κρίσιμης μάζας χρηστών, υποδομών (δικτύων και πληροφοριακών συστημάτων), ηλεκτρονικών υπηρεσιών και μηχανισμών που συνδέονται με την ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας να δημιουργήσουν «δευτερογενώς» μία διατηρήσιμη και συνεχώς αυξανόμενη παράγωγο ζήτηση για έργα, προϊόντα και υπηρεσίες που συνδέονται με τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών. Η δημόσια παρέμβαση μέσω μαζικών επενδύσεων σε δικτυακές υποδομές, πληροφοριακά συστήματα, κατάρτιση και ενισχύσεις προς τις επιχειρήσεις θα πρέπει να ενεργοποιήσει- και να συναντηθεί- με τη δυναμική της αγοράς και της κοινωνίας.

Σήμερα, μια νέα προοπτική μπορεί να ανοίξει, λιγότερο εύκολη, αλλά πιο ρεαλιστική, που απαιτεί μια σύνθετη και μακροχρόνια στρατηγική και κυρίως συστηματική και δύσκολη δουλειά από όλους τους εμπλεκόμενους. Από τη δημόσια διοίκηση που σταδιακά πρέπει να μετατρέπεται από έναν απλοϊκό πελάτη-καταναλωτή, σε έναν πιο απαιτητικό, ευφυή και ικανό αγοραστή, σε έναν καταλύτη αλλαγών. Από τον κόσμο των επιχειρήσεων, εγχωρίων (μικρών και μεγαλύτερων) και διεθνικών, που πρέπει να συνεργαστούν μεταξύ τους και με τον κόσμο της έρευνας και της τεχνολογίας, αλλά και με τις επιχειρήσεις παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών για να οικοδομηθούν διακριτές διεθνώς ανταγωνιστικές ικανότητες. Από όλους τους χρήστες που πρέπει να γίνουν πιο καταρτισμένοι και πιο απαιτητικοί. Και κυρίως με την κινητοποίηση των χιλιάδων νέων που αγαπούν τις νέες τεχνολογίες και των οποίων η δημιουργικότητα και το μεράκι μπορούν να κάνουν τη διαφορά.

9. Αντί επιλόγου: Απαιτητική προσπάθεια για την εκπλήρωση ενός δύσκολου κινούμενου στόχου

Τα τελευταία δέκα περίπου χρόνια, ο τομέας της πληροφορικής και των επικοινωνιών ακολούθησε στη χώρα μας μια αντιφατική και άνιση πορεία. Αναδείχθηκαν σημαντικές επιτυχίες, όπως στην κινητή τηλεφωνία, στην ανάπτυξη των γρήγορων και προωθημένων ερευνητικών και εκπαιδευτικών δικτύων με φορέα το Εθνικό Δίκτυο Έρευνας και Τεχνολογίας - που παίζει και έναν ευρύτερο ρόλο στη Νοτιοανατολική Ευρώπη - στη διάδοση της πληροφορικής στην εκπαίδευση, στους νέους και σε ορισμένα τμήματα του επιχειρηματικού τομέα. Υπήρξαν όμως και πολύ σημαντικές καθυστερήσεις στη δημόσια διοίκηση - με θετική εξαίρεση τις φορολογικές αρχές και τα «ανολοκλήρωτα» ΚΕΠ - στην υγεία και στη γενικότερη ανάπτυξη των ευρυζωνικών υποδομών (πλην του πανεπιστημιακού και του ερευνητικού χώρου).

Η ουσιαστική και εκτεταμένη αξιοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορικής, του διαδικτύου και των σύγχρονων τηλεπικοινωνιών αποτελεί όρο - εκ των ων ουκ άνευ - για τη συνέχιση της αναπτυξιακής πορείας της χώρας. Αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για τη βελτίωση της θέσης της ελληνικής οικονομίας και των ελληνικών επιχειρήσεων στον διεθνή ανταγωνισμό, για τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης και την καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη και των επιχειρήσεων, για την αναβάθμιση και την αναδιοργάνωση των υπηρεσιών υγείας, για τη διάδοση της γνώσης και την αξιοποίηση του πλούσιου πολιτισμικού και ιστορικού αποθέματος της χώρας

Η ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας στη χώρα μας και μάλιστα με **ρυθμούς επιταχυνόμενους** αποτελεί μια από τις βασικές προϋποθέσεις της επίτευξης της πραγματικής σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας με τις επιδόσεις των οικονομιών των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με άλλα λόγια **η ψηφιακή σύγκλιση είναι βασική συνιστώσα της πραγματικής σύγκλισης**. Ακόμη περισσότερο, η όποια **καθυστέρηση** στην ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας στη χώρα μας θα προκαλέσει πρόσθετα προβλήματα στην ικανότητα της Ελλάδας να παρακολουθήσει την ευρωπαϊκή εξέλιξη στην εντός ΟΝΕ εποχή και θα θέσει σε σοβαρή αμφισβήτηση την επίτευξη της πραγματικής οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης.

Όμως η δημιουργία της «Κοινωνίας της Πληροφορίας για όλους» είναι μια **δύσκολη** και **απαιτητική** υπόθεση. Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί και τις σημαντικές επιτυχίες σε ορισμένους τομείς, **πολύς δρόμος** μένει ακόμη να διανυθεί. **Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι δεν τρέχουμε μόνοι μας**. Τρέχουμε εμείς, αλλά τρέχουν και οι άλλοι εταίροι μας στην Ένωση. **Το ζητούμενο λοιπόν είναι, να κόψουμε δρόμο και χρόνο για να συγκλίνουμε ταχύτερα και ουσιαστικότερα**. Στην πραγματικότητα πρέπει να πετύχουμε ένα **κινούμενο στόχο**. Το εγχείρημα δεν είναι εύκολο. Σε τελευταία ανάλυση, η Κοινωνία της Πληροφορίας δεν είναι απλώς ένα άθροισμα έργων που εμφυτεύονται στη δημόσια διοίκηση. Το τελικό διακύβευμα είναι, το αν θα διευρυνθούν οι παρεχόμενες (προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις) ηλεκτρονικές υπηρεσίες σε πραγματικό χρόνο, το αν θα βελτιωθεί η παραγωγικότητα των επιχειρήσεων και του δημοσίου τομέα και τελικώς η ευημερία των πολιτών.

Είναι γεγονός, πως η ταχεία και επιτυχής υλοποίηση του Προγράμματος και γενικότερα η πορεία προς την ψηφιακή σύγκλιση, αποτελεί ένα σύνθετο εγχείρημα. Απαιτεί την αναβάθμιση των θεμάτων της Κοινωνίας της Πληροφορίας στην πολιτική ατζέντα όλων των υπουργείων, την ενεργοποίηση της δημόσιας διοίκησης, την αναβάθμιση της δραστηριότητας των επιχειρήσεων του κλάδου της πληροφορικής και τη συνειδητοποίηση της σημασίας των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών από τις επιχειρήσεις-χρήστες της «συμβατικής οικονομίας», την ενεργό συμμετοχή της ερευνητικής και εκπαιδευτικής κοινότητας, των μέσων ενημέρωσης, των πολιτικών δυνάμεων και γενικότερα της κοινωνίας. Η Κοινωνία της Πληροφορίας για να αναπτυχθεί χρειάζεται την ενεργοποίηση και την ευθύνη όλων μας.

Η πορεία μας είχε σημαντικές επιτυχίες, αλλά και πολλές δυσκολίες και εμπλοκές. Ας μάθουμε από τις επιτυχίες αλλά και τις αποτυχίες μας. Ας μην ανακαλύπτουμε τον τροχό. Ας μάθουμε και από τους άλλους. Στο κάτω- κάτω ένα από τα πλεονεκτήματα της συμμετοχής μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι, ότι ζούμε σε ένα χώρο που αποτελεί ένα **πολύμορφο κοινωνικό εργαστήριο**. Ακόμη, έχουμε πολύ δρόμο να διανύσουμε. Όμως, έγινε μια **αρχή**. Τα πράγματα μπήκαν σε μια σειρά. **Ας αξιοποιήσουμε και ας μην απαξιώσουμε τις δυνατότητες που διαμορφώθηκαν..**